

DANIEL JEYARAJ: *Inkulturation in Tranquebar: der Beitrag der frühen dänisch-halleschen Mission zum Werden einer indisch-einheimischen Kirche (1706-1730)*. *Missionswissenschaftliche Forschungen; N.F., Bd. 4*. Erlangen, Verl. der Ev.-Luth. Mission, 1996. XIV, 367 s.

Historien om den evangelisk-lutherske mission, der fra 1706 virkede med udgangspunkt i Tranquebar, er ganske godt beskrevet. Når der alligevel er grund til at hilse den indiske teolog Daniel Jeyarajs nye bog om missionens tidlige virke velkommen, skyldes det især to forhold. Dels er en stor del af den eksisterende litteratur relativt gammel og derfor ikke i stand til at belyse de problemstillinger, der interesserer os i dag. Dels er litteraturen alt for ofte skrevet ensidigt ud fra et europæisk perspektiv. Jeyaraj lægger derimod op til en fremstilling af missionens aktiviteter, som inddrager den indiske livsverden. Jeyaraj lægger op til at skrive missionshistorie i et kultursammenstøds- eller kulturudvekslingsperspektiv; som *Inkulturation*. Det er der god grund til, for det er netop i dette perspektiv, at missionshistorien synes mest relevant for den aktuelle historievidenskabelige debat.

Jeyaraj har gode muligheder for at løse denne opgave. Hans modersmål er tamil, og han er derfor ikke blot i stand til at udnytte de mange centrale kilder, der findes på dette sprog; han er også fortrolig med de sproglige nuancer og kan derfor ganske præcist udlægge, hvilken betydning de af missionærerne oversatte tekster er blevet tillagt blandt tamilerne. Dertil kommer, at Jeyaraj under sit mere end tre år lange forskningsophold i Halle systematisk har gennemgået arkiver i Tyskland, Danmark og England for materiale om Tranquebarmissionen. Det er der kommet en imponerende kildeliste ud af, som indeholder en del hidtil uudnyttet materiale. Alene derfor er der grund til at betegne bogen som et pionerværk.

Jeyaraj er først og fremmest interesseret i kulturudvekslingen mellem den protestantiske mission og det tamilske samfund, og hans overordnede konklusion formuleres for så vidt allerede på s. 104. Her fremfører Jeyaraj, at missionærerne valgte en frugtbar middevej mellem en fuldstændig accept af det indiske samfunds normer og en dogmatisk afvisning af alt indisk. I konklusionen formuleres dette på en lidt anden måde, idet det konstateres, at missionen formåede at overtage en række ikke-kristne symboler og fylde dem med et kristent indhold (s. 314). Her synes Jeyarajs konklusioner at være på linie med en række andre nyere undersøgelser af missionærernes rolle i Sydindien (s. 310).

Bogens styrke ligger på det kildenære niveau. Jeyaraj demonstrerer overbevisende, hvordan missionærerne bevidst udnyttede en række træk ved det tamilske samfund som anknytningspunkter for deres virke. Men Jeyaraj har også blik for, at der var træk ved det tamilske samfund, som missionærerne blev tvunget til at acceptere. Det er således indgående beskrevet, hvordan missionen i 1727 modstræbende anerkendte kasteforskellene; bl.a. med det behændige argument, at der ikke var tale om en religiøs, men en civil eller borgerlig institution (s. 223-35, 296).

Hvis bogen har sin styrke på det kildenære niveau, er det til gengæld muligt at påpege nogle svagheder på det mere generelle plan. Hvis Jeyarajs bog skal slå an udenfor en meget snæver kreds af specialister, synes det påkrævet med en række afsnit, der hæver sig op over kilderne og sætter detailanalyserne ind i en større sammenhæng. Der mangler først og fremmest et afsnit, hvor Jeyaraj redegør for

sin overordnede opfattelse af det samfund, der mødte missionærerne i Indien. Der er i de seneste årtier kommet en række værker, som diskuterer karakteren af det før- og tidligt koloniale sydindiske samfund, men Jeyaraj udnytter stort set ikke denne litteratur. Heller ikke de generelle aspekter af den indiske religiøsitet er tilfredsstillende behandlet. Et af bogens kapitler er viet en analyse af 'mødet med bhakti-religionen'; men det forbliver uklart, hvad begrebet *bhakti* præcist indeholder. Normalt betragtes *bhakti* som en særlig strømning indenfor hinduismen, der gør op med den dogmatiske hinduismes stærke ritualisering og i stedet lægger vægt på et inderligt, personligt gudsforhold. Jeyaraj bruger muligvis *bhakti* i denne forstand. Han påpeger i hvert fald det interessante forhold, at der fandtes ligheder mellem *bhakti*-religiøsiteten og den pietistiske strømning inden for kristendommen, som Tranquebarmissionen udsprang af (s. 168). Men den overbliksskabende fortolkning af *bhakti*-religiøsiteten, dens samfundsmæssige betydning og dens relationer til eventuelle andre former for hinduisme må læseren desværre undvære. Når Jeyaraj i sin målsætning fremfører, at han vil skrive missionens historie i dens samlede sociale, kulturelle og religiøse kontekst, må det konstateres, at denne målsætning kun delvist er indfriet.

Jeyaraj er, som han gør opmærksom på i forordet, selv omvendt kristen og hans disputats er udkommet på den evangelisk-lutherske missions forlag. På den baggrund kan det vel ikke overraske, at missionen stort set uden forbehold vurderes positivt. Det medfører af og til en sprogbrug, som ikke helt lever op til idealet om tilstræbt neutralitet i fremstillingen. Det virker eksempelvis uheldigt, når missionærernes accept af kastevesenet fremstilles som et alvorligt 'tilbageslag', hvorved missionen mistede 'troværdighed' (s. 233-34). Tilbageslag i forhold til hvad, og troværdighed overfor hvem, fristes man til at spørge? En kristen kirke, som er i stand til at rumme kasteforskelle, er vel netop et oplagt eksempel på den kulturudveksling, som Jeyaraj er interesseret i at efterspore. Her støder Jeyarajs personlige sympatier sammen med hans akademiske interesser. Der er dog ingen grund til at stille spørgsmål ved arbejdets generelle lødighed. *Inkulturation in Tranquebar* er skrevet med personligt engagement og den vil blive stående som et uomgængeligt standardværk om den tidlige Tranquebarmission i mange år fremover.

Niels Brimnes

A Passage to China. Colin Campbell's Diary of the First Swedish East India Company Expedition to Canton 1732-1733. Edited by PAUL HALLBERG and CHRISTIAN KONINCKX. Royal Society of Arts and Sciences in Göteborg. 1996. LIV + 260 s., Skr 350.

Den tidligste direkte besejling af Kina fra Europa var med det engelske og det franske ostindiske kompagnis skibe. Efter 1715 gik det kejserlige ostindiske kompagni i Ostende ind i farten; og omkring 1730 fulgte de sidste kompagnier i deres kølvand: det nederlandske i 1729, det danske i 1730 og endelig det nyoprettede svenske ostindiske kompagni i 1732. Mens der var nederlandske handelskyndige om bord på den første danske kinafarer Kronprins Christian, var der skotske på Fredericus Rex Sueciae fra Göteborg. Første supercargo var her